

Miljöchefen som blev hedersdoktor

Högni Hansson är miljöchef i Landskrona. Flera gånger har han uppmärksammats i medierna för att han envist kämpat för det han trott på, att kortsiktig lönsamhet inte kan gå före miljön. Sedan några år tillbaka undervisar han på Lunds universitet två dagar i veckan och nu har han utnämns till hedersdoktor. Men kommunen tycker att han behövs på miljökontoret och har gett honom fram till årsskiftet. Sedan får han gå tillbaka och arbeta heltid som miljöchef.

► Det är fyra professorer som har nominerat Högni Hansson till hedersdoktor på Lunds universitet och de beskriver honom så här;

Han har alltid varit vilad på en solid naturvetenskaplig grund i sitt arbete med miljöfrågor. Han har ett naturvetenskapligt kritiskt synsätt för att analysera och kvantifiera miljöproblem. Hansson har därmed bidragit till att sprida insikten om att ett djupt miljöengagemang måste bygga på gedigen kunskap om hur naturen fungerar. Högni Hansson har även spelat en avgörande roll för att utveckla en ny miljö- och hälsoskyddsutbildning vid Lunds universitet. Hansson har också byggt upp ett stort kontaktnät mellan yrkesverksamma inom miljöområdet och forskare och studenter inom den naturvetenskapliga sektorn av universitetet. Enligt de fyra professorerna har Högni Hansson visat att naturvetare kan spela en avgörande roll när det gäller att styra samhället mot en hållbar utveckling.

– Jag känner mig väldigt hedrad. Det är väldigt roligt och mycket oväntat. Det är alltid roligt när folk tycker att man har gjort något bra, säger Högni Hansson.

Högni Hansson är född och uppvuxen på Island. 1965 kom han till Sverige, 19 år gammal, direkt efter gymnasiet för att studera biologi på Lunds universitet. När han var klar gick han några år på lärarhögskolan och sedan arbetade han som lärare några år. Därefter vidareutbildade han sig till.

– Jag läste till inspektör på

Naturvårdsverket ett år. Första jobbet jag fick var som inspektör i Landskrona. När jag hade arbetat ett par år blev jag chef.

Det var 1978 och jag har jag varit kvar på den tjänsten sedan dess. För tre år sedan gick jag även över till att arbeta deltid på Lunds universitet för att utbilda nya inspektörer, säger han.

BASKUNSKAPER

Det är på den miljövetenskapliga institutionen som Högni Hansson undervisar. Den är ungefär tio år gammal och när han började där för tre år sedan startades en mastersutbildning för miljövetare som vill ha inspektörsutbildning. Den ursprungliga miljövetarutbildningen kompletterades med djurskydd, livsmedel, tillsyn och handläggning. För Högni Hansson är det viktigt att utbildningen förbereder studenterna för arbetet som inspektör på rätt sätt.

Ett av de områden som Högni Hanssons undervisar i är industriprocesser, reningsteknik och så kallad ren teknologi. Ett annat område som han säger att han kanske undervisar mest i är metodik och praktik. – Det ingår praktik i utbildningen och den gör studenterna på kommuner och länsstyrelser eller i privata företag. Innan de går på praktik har de en separat kurs i miljöpolitik och förvaltning där de får lära sig hur samhället tar hand om miljöfrågorna. I den kursen lär de sig även förvaltningslagarna, vilka befogenheter och skyldigheter man har som myndighet. Metodikkursen handlar mer om det praktiska hanterandet, hur man gör rent praktiskt. Vi växlar mellan allmänna principer och rent konkreta fall där de får lösa olika situationer som kan

uppstå. Det kan vara att planera tillsynen eller att hantera till exempel en tillståndsprövning eller ett misstänkt miljöbrott.

Fallen är verkliga fall men det händer att vi friserar dem för att de ska ge så allsidig övning som möjligt. Det är ju inte alltid som verkligheten är heltäckande och ger exempel på alla områden.

VIKTIGT ARBETA SYSTEMATISKT

Högni tycker det är viktigt att studenterna får lära sig arbeta systematiskt. Det är främst är två faktorer som är extra viktiga. Det ena är att kunna hitta rätt naturvetenskapliga fakta i ett fall. Det är alltid viktigt att ha rätt fakta när man ska hantera ett ärende. Den andra viktiga biten är att veta hur man söker rättsliga fakta, var man hittar rättsfall och vad lagen säger.

– Men det går djupare än så, det gäller att hitta om det till exempel finns prejudikat. Att arbeta systematiskt med fallen är viktigt eftersom det höjer kvaliteten och gör tillsynen likvärdig. Det gäller att man har ett sätt att arbeta som gör att man kan känna sig säker i det man gör. Jag tror att den här kursen är rätt så unik. Jag letade efter förebilder när jag började här men hittade inget sådant.

Studenterna får även utbildning i hur man ska bete sig i mötet med andra människor när man kommer ut i verkligheten.

– De får bland annat lära sig hur de kan hantera hotfulla situationer. Men även hur de kan bete sig för att nå bäst resultat, hur man undviker att provocera till exempel. Det är svåra saker att lära ut men det finns ändå vissa knep, säger Högni.

Han arbetar på universitetet två dagar i veckan och tre dagar i veckan i Landskrona kommun.

– Vanligtvis är jag här tisdag och onsdag men det varierar lite eftersom det kan komma upp saker och ting som gör att jag måste vara flexibel. När jag har metodikkursen så innebär det att jag måste lägga mer tid här så det varierar.

Det är tre och en halv mil mellan Lund och Landskrona och Högni bor själv i Lund.

MÅSTE TYVÄRR SLUTA

Nu har kommunstyrelsen i Landskrona beslutat sig för att inte ge Högni Hansson fortsatt tjänstledighet på 40 procent. Det betyder att han bara kommer att fortsätta arbeta på Lunds universitet terminen ut. Därefter återgår han till heltid som miljöchef i Landskrona. Prefekten på institutionen för miljövetenskaplig utbildning vid Lunds universitet, Henrik Smith, säger att det ses som ett stort bakslag och att Högnis insatser fram till nu har varit helt avgörande för utbildningen. Universitetet hade gärna sett att han fortsatt i ytterligare två år. Nu har han fått terminen ut och det är bättre än att vara tvungen att sluta direkt.

JÄMFÖR MED SKATTEVERKET

Högni Hansson är ett namn som förekommit en del i medierna. Ofta har det handlat om vad som kan kallas en "klassisk konflikt" mellan å ena sidan kortsiktigt ekonomiskt tänkande och å andra sidan långsiktighet och miljölagstiftning.

– Det är egentligen grundinställningen som avgör hur man tillämpar lagarna. Ett exempel är om politikerna vill bygga en stormarknad. Om det är det sämsta man kan göra ur klimatsynpunkt så är det ju inte kommunpolitikernas intresse av stormarknaden som ska avgöra ställningstagandet.

I så fall behövs man inte som myndighet om man säger ja och okej. Man får göra en saklig och korrekt granskning helt enkelt. Det finns alltid ett tryck på en att man ska ställa in sig i ledet och instämma i hyllningskören om kommunen skulle tjäna på detta. Det menar jag i så fall vore ett svek mot både miljön och kommuninvånarna. Vi räkar vara kommunalt anställda men det är ordet räkar som är det viktiga i det här sammanhanget. Vi kunde även ha varit statligt anställda.

Jag brukar jämföra det med till exempel skattemyndigheten. Låt oss säga att skattemyndigheten också var kommunal. Om kommunledningen då tycker att det är viktigt att locka ett speciellt företag så

skulle den kunna säga till skatteförvaltningen att de inte ska vara så nitiska med skattekontrollen just när det gäller detta företaget. Det kan gälla flera företag, till exempel ett stort antal restauranger som man gärna vill ha och då skulle kommunen kunna säga att det inte är så noga med att betala skatt, kanske inte ens moms och tull. Jag har svårt att se skillnaden i detta och att man inte ska granska ett företag ur miljösynpunkt.

STORT STÖD FÖR SITT ARBETE

I slutet av 70-talet när Högni började arbeta på miljöförvaltningen fanns det många industrier i Landskrona. När en av dem skulle lägga ner 1982 fick kommunen 100 miljoner av staten för att hitta nya sysselsättningar. Ett av de förslag som dök upp var en nyetablering av företaget Scandust som sysslade med återvinnning av metall, det skulle ge flera nya arbetstillfällen och alla var nöjda. Kommunen, länsstyrelsen och även Naturvårdsverket sa ja. Den ende som var kritisk var Högni Hansson. Scandust fick etableringstillstånd men Högni lyckades se till att det blev hårda miljökrav. Det visade sig att företaget inte kunde leva upp

- Jag har framhåvt att en myndighet har en uppgift och har därför inte rätt att låta sig styras av till exempel tillfälliga politiska intressen som går emot den uppgiften.

till dem och det visste Högni när han skulle delta i ett radioprogram. Först tvekade han men till slut berättade för reportern om bristerna hos Scandust. Det visade sig att de hade brutit mot alla de villkor som sattes upp i etableringsavtalet och det både åtal och så småningom en fällande dom. 1989 bestämde sig politikerna i Landskrona till slut för att säga upp sin "bråkiga miljöchef" men det blev så stora protester mot det beslutet att de fick backa.

– Hela mitt tjänsterum fylldes av blombuketter, jag var första nyhet på Rapport sju dagar i rad och flera tusen människor demonstrerade mot uppsägningen, säger han. Än idag har han kvar sin tjänst och nu tycker han att makthavare lyssnar när han har något att säga och det gör att han inte behöver "bråka" så mycket längre.

KVICKSILVER STARTADE DEBATTEN

Högni har ett grundläggande intresse för både naturvetenskap och samhälle och han tycker att arbetet inom miljöförvaltningen kombinerar de båda områdena ganska bra.

– Miljöfrågorna innebär ju inte bara att man studerar naturen utan även hur vi människor påverkar och hanterar den. När jag kom till Sverige såg jag ett tv-program med en diskussion om och en redovisning av döda fåglar som låg på marken. Jag förstod inte allt som sades men jag har förstött efteråt att det måste ha varit kvicksilverskadade fåglar. Detta var redan 1965 och det var då kvicksilverdebatten började. Det var på det sättet man kastades in i miljöfrågorna. Just det tv-programmet kommer jag ihåg. Innan dess fanns det inga miljödebatter att tala om. På sjuttio-talet kom skogsbesprutningen och det var precis när jag började bli verksam. Här hade vi en dust med SJ om besprutning. Där fick vi ett prejudikat i regeringsrätten, minns jag. Även flygbesprutningar över åkermark pågick här i Skåne. Jag tror att vi påverkade där med vårt arbete och det är förbjudet nu.

STERN-EFFEKTEN MEST EFFEKTIV

Innan klimatdebatten kom handlade debatten mest om kemikalier. Högni tycker inte att det är slut med det men numera handlar det med rätta mest om klimatet säger han.

– Jag tycker man kan se konjunkturcykler när det gäller miljöfrågorna. Det är naturligtvis olika lätt och olika roligt att jobba med de här frågorna beroende på vilken cykel man befinner sig i. Jag tror att det hänger ihop med de ekonomiska konjunkturcyklerna, men det är inte helt entydigt. Miljö- och klimatfrågorna diskuterades över huvudtaget inte i förra valet. Men det tog inte lång tid efter valet innan klimatfrågan blev väldigt stor.

Många pratar om "Al-Gore-effekten" men Högni tror mer på "Stern-effekten".

– Stern var en engelsman som egentligen var regeringsrepresentant och som Tony Blair anlätade för att göra en ekonomisk kalkyl av klimateffekterna. Han kom fram till rysliga saker, att klimatet kommer att kosta mer än två världskrig. De som dominerar i samhällsdebatten är oftast ekonomerna och plötsligt så nåddes de av ett budskap som de förstod. Politiker är ganska influerade av diskussionen om underskott och överskott så det var då det tog skruv. Samtidigt kom FN:s klimatpanel med sin rapport som var dyster och så kom Al Gore.

Cicci Wik